

Вітер часу

Автор:

Влад Наслунга

Вітер часу

Влад Наслунга

В романі, події якого відбуваються у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть, читач познайомиться з трьома поколіннями родини української інтелігенції. Значне місце посідає перша частина роману – життя і робота найстаршого представника родини, геолога, на пошуках урану в Середній Азії. Друга частина – детективні події, які сталися з його сином, науковцем, у Києві, а третя – пригоди наймолодшого з героїв роману, аспіранта – історика, в середовищі пострадянської української і російської еміграції в Лондоні.

Влад Наслунга

ВІТЕР ЧАСУ

Роман

Розділ перший

ПІД ЗНАКОМ УРАНУ

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

«Щось син не телефонує, – думав Володимир Іванович, замикаючи робочі матеріали у сейфі. – На сьогодні досить, робочий день скінчився, час додому. Мало тепер стало робочих днів, тільки два на тиждень. Кажуть – грошей нема. Наразі вже середина грудня, а зарплатню ще за жовтень не платили. Та і скільки тієї зарплатні? За вісім днів на місяць багато не отримаєш. А втім, в Управлінні майже усі пенсіонери, крім директора Об'єднання і його заступників. Ці усі нові. Пішов уряд – змінилось і керівництво Об'єднання. Може це було б непогано, але ж ніхто з нового керівництва раніше в геології не працював, нічого в ній не тямив. Директор сказав, що його прислали контролювати фінансові потоки. До цього він завідував відділом постачання якогось заводу в Донбасі.

А взагалі роботи тепер небагато, в Об'єднанні залишились тільки три геологічні експедиції, тоді як у кращі часи, років двадцять тому, їх було шість. Життя вирувало, в експедиціях працювали тисячі людей, землю-матінку бурили десятки станків. Родовища відкривали, вважай, кожні два-три роки. Не усі великі, звісно, але декілька цілком пристойних забезпечили країну запасами урану років на сто двадцять. А тепер що? Розвідуємо тільки одне родовище, та й те таке, що раніше б не розвідували. Треба ж виконувати план з приросту запасів. Нових родовищ вже років п'ятнадцять не відкривали».

Виходячи через турнікет у прохідній, Володимир Іванович кивнув черговій, яка років десять тому працювала інженером в одному з відділів Управління. У дворі він сів у свою «Ладу», вже вкотре подумав, що треба було б купити нову машину, яку-небудь з іномарок. Взагалі то йому і ця непогана, а ось онукові Івану, мабуть, не дуже зручно їздити на цій «старушенції». Гроші на машину у нього були, але не більше, але ж йому могла бути потрібна яка-небудь операція, вік вже немолодий, восьмий десяток пішов. Володимир Іванович відчував, що справа йде до того, що його відправлять на пенсію, бо роботи меншає. Попередній директор тримав його чи то з поваги, чи то за звичкою, як, до речі, й інших «китів», на яких трималось Управління і які за своє життя відкрили і розвідали усі родовища Об'єднання. Володимир Іванович і сам би давно пішов, як тільки зрозумів, що краще вже не буде, але звичка, старі друзі утримували його від цього кроку. Вдома що він робитиме? Син з невісткою живуть окремо, а онук, хоч і переселився до нього, коли померла бабуся, вдома не сидить, вже три роки вчиться в аспірантурі у Польщі і приїздить нечасто.

З цими думками Володимир Іванович в'їхав до двору п'ятиповерхівки, де він мешкав. Залишивши машину у дворі, він повільно піднявся на свій четвертий поверх, ліфту в будинку не було.

Ледве він відчинив вхідні двері, як задзвонив телефон. Володимир Іванович почув у слухавці голос сина, який вибачався, що не міг зателефонувати раніше, й обіцяв прийти у суботу.

- Добре, - зрадів Володимир Іванович, - подивимось разом футбол, «Челсі» грає проти «Евертону», о пів на десяту.

- Запізно, - відповів син, - ми хотіли б до обіду, годині о другій, принесемо дещо.

- У мене усе є, приходьте самі. Вітання Марго, - згадав Володимир Іванович про невістку. - А Іван та Мар'я не телефонували?

Це дорослі онуки Володимира Івановича.

- Іван телефонував, наразі збирається до Мар'ї на Різдво.

- Ну, гаразд, приходьте, - повторив Володимир Іванович.

Відпочивши з півгодини, Володимир Іванович зварив собі гречану кашу, випив ліки і сів вечеряти. Одночасно він неухважно дивився телевізор, думаючи зовсім про інше. Останнім часом його почали непокоїти спогади про минуле, коли він працював у різних краях колишнього Союзу і навіть за кордоном. Не те щоб йому подобалась політична система тих часів, просто він був молодим, здоровим, а, головне, робота йшла не так, як тепер, країна мала потребу в урані і не жалкувала грошей на пошуки і розвідку родовищ.

Отже, він вирішив написати щось про ті часи: спогади, повість або навіть роман, якщо вийде. Коли він розповідав про минуле, онук Іван казав йому: «Пиши, діду, мемуари». Однак Володимир Іванович не надавав його словам значення. «Мабуть, я дошкуляю йому своїми розповідями», - думав він. Але тепер, коли Іван десь в чужих країнах, розповідати нема кому, не сину ж з невісткою, ім самим вже під п'ятдесят, можуть своє розповісти кому завгодно.

«Завтра день неробочий, зранку і почну свої «мемуари», - вирішив він.

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ ПИШЕ МЕМУАРИ

Спав Володимир Іванович поганенько, в голову лізли думки – з чого почати мемуари, що обрати. За сімдесят п'ять років життя було, що згадати, але він хотів написати, як шукали потрібний країні уран, тому що розумів: більше такого вже не буде, хай старі згадають, а молоді довідаються, як це було. Прокинувшись, він зрозумів, що треба написати про його роботу в Середній Азії, в пустелі Кизилкум. Він там працював декілька років у різних геологічних експедиціях, але особливо запам'ятались йому пошуки урану в горах Каратау.

Коли його призначили в пошукову експедицію в районі Каратау, вже діяла залізниця Навої – Учкудук. Діставшись в Навої з Ташкенту, де було управління Об'єднання, він пересів на учкудуцький потяг і за декілька годин зійшов на потрібному йому роз'їзді. Навкруги простягалася сива пустеля, що деінде поросла сухими кущиками колючої трави, на заході і північному сході на обрії виднілись невеликі чорні гірки. Роз'їзд являв собою декілька глинобитних хатинок з пласкими покрівлями, біля них бігали замурзані діти. Володимир Іванович, якого усі тоді називали просто Володею, тому що йому було тільки двадцять чотири роки, знав, що на роз'їзд приїздять водовозки, які набирають воду із свердловини і возять її в селище геологічної експедиції. Він сів біля будки стрілочника і став чекати. За півгодини до нього під'їхала водовозка.

– Ти, мабуть, в експедицію? Начальник наказав тебе прихопити, отримали радіограму з Ташкенту, – відчинивши дверцята машини, сказав водій.

Подивившись на потьоки води на цистерні водовозки, якою служив звичайний молоковоз з написом «Молоко», він зрозумів, що водій вже залив воду і можна їхати.

Володя вліз до машини, сівши поруч з шофером. Під ноги він кинув не дуже великий рюкзак зі своїми речами і поцікавився:

– Далеко їхати?

– Сімдесят два кілометри, дорога добра, за годину доїдемо.

Переїхавши через залізничний переїзд, машина помчала по добре второваній, майже як асфальт, дорозі.

Селище експедиції в передгір'ях Каратау складалося з щитових будинків – чотирьохквартирних, таких самих контори і камералки, тобто приміщення, де працювали геологи, і чисельних однокімнатних будиночків для робітників. Щитові будинки стояли на невисоких, з півметра, цегляних стовпах, щоб не було в них надмірно гаряче влітку.

Експедиція виявилась великою, тут працювало близько тисячі людей, на окраїнах селища стояли дощаті будки туалетів і великі залізні цистерни з привозною водою, навкруги вешталися двогорбі верблюди. Володя відразу пішов до щитового будинку, де була контора. Начальник експедиції, крупний лисуватий чоловік, знав про його приїзд і зустрів дружелюбно і з цікавістю. Він потиснув Володі руку і представився:

– Юрій Павлович.

Його трохи здивував молодий вигляд худорлявого хлопчини середнього зросту, але він нічого не сказав з цього приводу, спитав, як Володя дістався, вийшов разом з ним з контори і показав, де ідальня, де камералка, повів в приготовану для нього квартиру в щитовому будинку. Поруч зі входом у квартиру височіло щось схоже на піл, який буває в сільських хатах на Україні, а тут на ньому узбеки звичайно сидять, підгорнувши під себе ноги, і п'ють чай. В експедиції цю споруду називають дастарханом, хоча узбецькою дастархан – це скатерть, яку кладуть на покритий килимом «піл».

В квартирі був тамбур, де можна повісити робочий одяг і поставити чоботи, а також кімната з залізним ліжком, застеленим свіжою постіллю, з тумбочками, столом, двійкою стільців і великим дзеркалом. Загалом, квартира готельного типу. Володя був цілком задоволений. Він залишив у тамбурі рюкзак і разом з начальником експедиції пішов до камералки, що займала половину щитового будинку без перегородок, де стояли столи для роботи геологів, великий стіл для геологічних мап і оточене бар'ером місце для Першого, тобто секретного, відділу з металевими сейфами. Поруч, через інші двері, був вхід до камералки геофізиків. Біля їх приміщення стояла каротажна автомашина, яка їздила на свердловини для виміру за їх глибиною радіоактивності і електричних властивостей порід.

В геологічній камералці у цей час були тільки інспектор Першого відділу – жінка років сорока, як потім з'ясувалось, дружина головного механіка експедиції, та немолодий геолог, який наносив на мапу точки геологічних спостережень. Він

також потиснув Володі руку, сказавши «Просимо до нас у пекло!». Юрій Павлович обурився:

– Що ти кажеш? Яке пекло? Ну жарко, ну порошно, ну води не вистачає. Для пекла малувато.

– А щоденні макарони з тушонкою? – заперечив геолог. – Хоч би зелені якої-небудь привезли.

– Буде тобі зелень, будуть і сметана з кефіром. Сам знаєш, поки сюди довеземо, усе зіпсується. Я вже домовився щодо літака, треба тільки місце знайти для аеродрому. Такиру поруч нема, а на цей пухляк не сядеш.

Дійсно, ґрунт навкруги селища був м'який, складався з пилу, покритого тонкою кіркою. Варто було проїхати машиною, як залишався глибокий слід, а в повітрі півгодини стояв густий пил.

– Гаразд, ти тут освоюйся, з іншими познайомишся, коли повернешся, десь біля першої години, – з цими словами він поспішно вийшов з камералки.

– Чули, що ти приїдеш. Тепер стане легше. В експедиції три старших геолога, усі складають карти на своїх ділянках, ходять у маршрути, на своїх площах документують канали. А бурінням нема кому займатись. Роботи багато, у керносховищі лежить kern дванадцяти свердловин. На свердловини, що в бурінні, ніхто не їздить, є тільки один технік-геолог, він ледве встигає наряди закривати та брати проби з керну після каротажу.

– Добре, розберемось. Завтра поїду на бурові.

– Врахуй, що виїзд о п'ятій ранку, працюємо до полудня. Ходить одна машина, місце у кузові немає. Можна, правда, на глиновозці доїхати і повернутися, глинистий розчин возять часто. Підеш на глинисту станцію, де роблять розчин, там сядеш.

Дописавши до цього місця, Володимир Іванович підрахував написані сторінки. Їх виявилось п'ять. «На перший раз досить», – подумав він і, задоволений собою, пішов приготувати собі обід.

ПЕРШИЙ ДЕНЬ ВОЛОДИ НА НОВОМУ МІСЦІ РОБОТИ

Почавши писати «мемуари», Володимир Іванович трохи заспокоївся. Спогади охопили його, йому не терпілось знову сісти за стіл, але він розумів, що здоров'я у нього далеко не те, що було раніше, і задоволення треба дозувати, інакше усе закінчиться гіпертонічним кризом. Він постановив собі працювати до першої години, ну, найбільше, до другої, але намагався перехитрувати себе, піднімався о шостій ранку і відразу ж, не вмиваючись і не снідаючи, брався за «мемуари». Назва своїх праць була для нього умовною, насправді він хотів би написати щось на кшталт роману, щоб його читали друзі і згадували минулі дні. Ще хотілося, щоб молодь прочитала його творіння і подумала: «Які були роки! Не те, що зараз! Геологія була потрібна країні, і наші діди зробили немало!». Проте, найбільше його вабило саме писання, коли під його пером оживали минулі події, і йому вже було байдуже, прочитають його творіння чи ні. «Може я графоман?» – іноді думав він, але тут же заперечував собі: «Та я ж пишу про те, що було. Хіба літописці були графоманами?!».

Продовжуючи свої писання, він згадав, що зустріли його в експедиції не так вже й привітно. Першого дня він не зміг поговорити з колегами, коли машина повернулася з ділянок близько першої години. Висипавши з кузова, люди відразу розбіглися до своїх домівок, а за чверть години, умившись, багато з них потягнулись до ідальні. Швидко перехопивши обід – рисовий суп і макарони по-флотськи (замість фаршу були подрібнені консерви з яловичини), вони знову розійшлися по домівках і полягали спати. Тільки близько восьмої вечора почали з'являтися окремі люди, але побігли вони не в камералку, а в якісь віддалені місця великого геологічного селища. Далі Володя вже не спостерігав, він пішов додому і взявся читати свої виписки з інформаційного звіту експедиції за минулий рік. Поставивши будильник на півнап'яту ранку, він ліг спати.

Прокинувся за сигналом будильника, умився і, узявши геологічний молоток і записник, вийшов з квартири. Вже розвиднилося, сонце, ледве піднявшись над обрієм, обіцяло спекотний день, хоча повітря ще було по-нічному прохолодним. Біля камералки стояла вантажна автомашинка ГАЗ-51 без тенту, кузов вже був набитий людьми, хоча до від'їзду залишалось ще декілька хвилин.

Він підійшов до машини і привітався, але ніхто не звернув на нього увагу. Коли Володя переліз через борт у кузов, то побачив, що місць практично немає. Тому він пробився ближче до кабіни і нахабно втиснувся між молодою жінкою і

високим парубком, викликавши обурення представниці прекрасної половини людства. Вона спробувала його випхати, але Володя опирався. Машина, тим часом, рушила.

– Хто ти такий? – гнівалась жінка. – Бачиш, що вже зайнято?

– Так усе ж зайнято, а їхати треба, – відповідав Володя, помітивши красиві надуті губки і темно-карі очі сусідки. «Непогано я сів», – подумав.

Тут він побачив свого вчорашнього знайомого, одягнутого в шорти до колін і робочу куртку з геологічною емблемою на рукаві у вигляді бурової вишки і двох схрещених молотків. Він з посмішкою, обернувшись, дивився на сердиту жінку. Простягнувши Володі руку, сказав:

– Привіт! Познайомся, ще один старший геолог.

Кремезний чоловік з привітним обличчям і посивілою головою, який сидів поруч з ним, теж обернувся і потиснув руку Володі:

– Монахов.

– А ти, – звернувся він до сердитої красуні, – могла б сьогодні не їхати на ділянку. У тебе в камеральці багато роботи. Але коли вже поїхала, терпи.

– А тебе як звуть? – обернувся до неї Володя.

– Люда, – відповіла вона без великого бажання.

– Я – Володя, старший геолог на бурінні.

Люда промовчала, але злегка посунулась, звільнивши Володі трохи місця. За півгодини, залишаючи за собою хвіст тонкого пилу, машина наблизилась до однієї з ділянок. Володя побачив вишки двох пересувних станків УРБ-ЗАМ, змонтованих на автомашинах МАЗ.

– Буріння над усе, – зауважив вчорашній знайомий. – А ми далі поїдемо.

Крім Володі з кузова вилізли Люда і два парубки, як з'ясувалось, техніки-геофізики. Вони попрямували до автомашини ГАЗ-63, на якій була змонтована червона будка. Буріння свердловини закінчилось біля другої години ночі, відразу ж сюди виїхали водовозки, щоб промити забій свердловини, і каротажка, тобто ця машина з будкою. Володя теж попрямував до каротажки. Двері будки були відчинені, там коло радіометра сидів невисокий чоловік у картатій ковбойці. Другий, мабуть робітник, в брезентових рукавицях стояв біля обсадної труби, яка виднілась на півметра над поверхнею землі, і поправляв опущений у свердловину кабель. Побачивши прибулих, чоловік у ковбойці залишив крісло коло радіометра і виліз назовні.

- Йди ти, сідай, - кивнув він одному з техніків, які підійшли. - Дивись, щоб стрічку не заїло, щось самописець барахлить. Там на глибині 340-346 метрів аномалія, я вже зробив деталізацію, а ти закінчуй каротаж.

Технік-геофізик забрався в будку, туди ж повернувся робітник і став за лебідку, що піднімає каротажний кабель.

Чоловік у ковбойці подивився на Володю і простягнув руку. Володя раніше вже бачив його в Об'єднанні і знав, що він - старший геофізик експедиції в Каратау. Звали його Мішею, він працював вже років п'ять, був старшим геофізиком Учкудуцької партії до її ліквідації, коли родовище передали Навоїському комбінату.

- Ми на тебе чекаємо. Треба налагодити роботу з керном. Є деякі аномалії радіоактивності, може вийде що-небудь. У цій свердловині теж є, ходімо подивимось керн.

- Люда, - покликав він, - неси радіометр.

Вона пішла до фанерної будки на полозях, зварених з товстих металевих труб, і винесла радіометр СРП-2а. На кінець трубки був надітий свинцевий екран.

- Поміряй керн в інтервалі 340-346 метрів.

Разом з Мішею підійшов до керну Володя. Подивившись на фанерні етикетки, він відразу визначив, що керн з цього інтервалу не підняли. Мішу це не здивувало:

– Отже знову зона дроблення в кременистих сланцях. Філітоподібні сланці підіймаються, вапняки і амфіболіти теж, а кременисті, де має бути руда, – ніяк. Мало того, що вони крихкі, так ще і дроблені. Ти подивись, лежать тільки два шматочки кварцу, але ж з ними радіоактивність не пов'язана.

Люда, включивши радіометр, виміряла радіоактивність цих шматочків. Зрозуміло, аномалії не було. Потім прийнялась міряти радіоактивність цілого керну, який лежав у чарунках дерев'яних ящиків.

– Теж нічого нема.

– Що цікаво, – зауважив Міша, – на поверхні бачимо тільки кременисті сланці, – він махнув рукою у бік невисоких чорних гірок, – ну, іноді амфіболіти. А вивітрені філіти сховані під пісками. Тут недалеко є магістральна канава довжиною два кілометри, перетинає цілий розріз порід ділянки, можеш подивитись.

– Як же ви копаєте такі довгі канали? – здивувався Володя. – Це ж немалих грошей коштує.

– Екскаватором, звичайно. Так дешевше. Щоправда, розкриваємо тільки кору вивітрювання порід. Але усе ж дещо зрозуміти можна.

Володя попрямував до каналу, яка знаходилась не далі як півкілометра. Була середина травня, трава вже висохла, деінде стирчали сухі палки ферул, увінчані пучками насіння. Біля рідкісних заметів піску зростали кущики з дрібним сіро-зеленим листям. Під кущиками ховались такі ж сіро – зелені черепахи, або швидко пробігали ящірки. В каналі Володя побачив досить великого варана, який підняв голову, подивився на Володю маленькими чорними очима, надув боки, щоб здаватися великим і страшним, і засичав. Глибина каналу тут була майже два метри, і варан поки що придивлявся, де б з неї вилізти.

Володя пішов уздовж каналу на північ, розглядаючи червоно-буру глинисту кору вивітрювання, яка була під наносами піску. «Дійсно, не дуже зрозумієш, де філітоподібні сланці, а де амфіболіти», – думав він. Зрідка траплялись прошарки чорних кременистих сланців, в тріщинах яких виднівся волокнистий білий гіпс. «Треба скласти розріз уздовж каналу і ув'язати його з свердловинами», – подумки сказав собі.

Володя дійшов аж до невисоких скелястих гірок з чорних кременистих сланців, які служили північною границею ділянки. Ніякого враження про будову ділянки він не отримав. Вирішив подивитись південний відрізок канави і пішов уздовж неї, розглядаючи відвали, але наприкінці помітив чоловіка, що спав у затінку південного кінця канави. Він був одягнений у той же геологічний одяг, що і багато хто в експедиції. Володя роздивився досить товсту червону потилицю і рудувате волосся з невеликою лисиною. Він би подумав, що це хтось з буровиків, але поруч з чоловіком лежали геологічний молоток і брезентова польова сумка. «Мабуть хтось з геологів», – вирішив Володя. Але в кузові машини його він не бачив.

Володя пішов назад до каротажки. Геофізики вже закінчили роботу, і Міша розглядав каротажні стрічки.

– Йди сюди, – він махнув рукою Володі. – Ось бачиш, аномальний інтервал 340–346 метрів і тут же за кавернометрією каверна діаметром до метра. Я ж казав, що зона дроблення з вивалами зі стінок свердловини. Тому радіоактивність буде більшою відсотків на двадцять.

– Там, в кінці канави, спить якийсь чоловік, – повідомив Володя.

– Це Саша, старший геолог, ти з ним ще не знайомий. Відсипається після ночі. Десь знаходить горілку, хоча у нас начальник експедиції запровадив сухий закон. І так майже кожен день. Прокидається пізно, розвозка вже пішла. Дістається з глиновозками і спить в канаві до полудня. А потім іде з нами додому, якщо його знайдуть, певна річ.

– А коли ж він працює?

– Сам побачиш. До кінця місяця він план по зйомці виконає за три-п'ять днів, причому його мапа буде хоч на щось схожа, не те, що у інших. За це його і тримають. Талант, можна сказати самородок. У нього й інші таланти є, – посміхнувся Міша, – потім узнаєш. Ну, ми додому.

Він гармошкою склав каротажні стрічки і засунув у польову сумку.

– Люда, сідай в кабінку, – наказав Міша і поліз у будку.

Робітник, що працював з лебідкою, виявився водієм каротажки.

– А де інші твої два техніки? – заглянув Володя до будки.

– Пішли на документацію каналів.

Каротажка, щоб не здіймати пил, потихеньку рушила і, тільки від'їхавши від бурової, набрала хід.

Володя, який стояв до цього в тіні каротажної будки, відразу відчув палючу спеку. На небі ні хмаринки, сонце палило нещадно. Час наближався до дванадцятої. Він увійшов у фанерну будку на полоззях, яка служила польовим житлом для буровиків. Тут були дві спальних полки, як у вагоні, стіл і дві табуретки. Від дизеля бурової проведена електрика і працював невеликий вентилятор. Володя сів і почав записувати свої міркування в польовий щоденник.

Незабаром підійшла перевозка, таж сама ГАЗ-51 з лавками у кузові. Цього разу Володя був першим і сів попереду, біля кабінки. Поїхали збирати людей з ділянок. Першим забрали Монахова, який сидів біля розваленої глинобитної хижі, мабуть колишньої овечої ферми.

– А Сашу не бачили? – поцікавився він.

– Саша спить в кінці магістральної каналу на буровій ділянці.

– Мусимо повернутися, він вчора прохав без нього не їхати.

– Наприкінці за ним заїдемо, – вирішив водій.

Назад до табору експедиції повертались з напівпорожнім кузовом, дехто поїхав на каротажці і водовозках, де було не так поротно і не пекло сонцем.

Вдома Володя умився під рукомийником, приніс цебро води з великого залізного баку, який стояв недалеко. Поблизу баку тинявся двогорбий верблюд, на задній нозі якого було тавро – літера «К». В таборі його звали Коля, і його особливо не

любив начальник експедиції.

– Цей Коля нас розорить, – досадував він. – Навчився, сволота, зубами відкривати кран цистерни з водою, нап’ється, а кран не закриває. Ось і тече вона, поки хто-небудь не побачить. А нам вода у копійчину влітає, возимо її за 72 км. І жінки жаліються, Коля намагається відняти у них цебра з водою. Чоловіків боїться, не підходе.

Побачивши, що народ потягнувся до їдальні, Володя теж пішов. Їдальня була таким самим великим щитовим будинком, половину його займала кухня з заготованими вікнами, а іншу половину – приміщення для їди з пластиковими столами і стільцями. До віконця роздачі вже стояла черга. Володя, як усі, отримав рисовий суп і макарони по-флотськи.

– Кожного дня одне й те саме, – бурчав Монахов, який стояв позаду Володі. – Грошей тут не платять, – сказав він, помітивши, що Володя дістав гаманець. – Скажи своє прізвище, його запишуть і ставитимуть хрестик. Тут «общепіт». Після зарплатні тобі скажуть, на скільки ти з’їв за місяць, ти розрахуєшся, і годуйся далі.

Після обіду усі розійшлися спати. Сонце пекло немилосердо, а в щитових будинках прохолодніше, та і вентилятор можна включити. Володя минулої ночі, на відміну від інших, спав. Тому він пішов додому, щоб випити зеленого чаю, а потім відправився у керносховище. Це було приміщення без стін, стовпи та покрівля, щоб тінь була і продувалось з усіх боків. Тут стояли стоси ящиків з керном, тобто породою, яка вилучається з колонкової труби після її підйому на поверхню. Керн однієї з свердловин був розкладений на піску, біля нього навпочіпки сидів технік-геолог, який описував керн. Володя підійшов до нього і присів поруч на ящик.

– Багато не описаного керну? – поцікавився він.

– Не дуже, чотири свердловини, сьогодні буріння п’ятої закінчили, але керн ще не привезли.

– Я теж попрацюю, треба ознайомитися з розрізом.

– Ти наш новий старший геолог? – здогадався технік.

– Так, я Володя.

– А я Кирило. Раніше працював на осадових породах, не усі породи тут знаю. Ось це що таке? – він простягнув Володі шматок керну.

– Я теж не дуже знаю ці породи. Але це, як мені здається, скарноід. Бачиш він лежав у ящику на контакті вапняку з кременистим сланцем, розвинувся по вапняку. Ось цей білий мінерал, що переважає у скарноїді, – тремоліт, а зелені вкраплення – хромовий гранат, уваровіт.

– Та ти усе знаєш! – зрадів Кирило. – А то я питаю усіх, ніхто не знає.

– Ось зробимо шліфи, подивимось їх у мікроскоп і тоді усе будемо знати. Вважаю, що тут можуть бути цікаві речі, – зауважив Володя. – Які номери свердловин, що не документувались? Допоможи мені, будь ласка, розставити керн.

І вони взялися удвох таскати і розставляти під навісом важкі ящики. Години зо три Володя описував керн і відбирав в пробні мішечки сколкові проби, відбиваючи дрібні шматочки керну в інтервалах по чотири метри довжиною. Близько шостої він і Кирило пішли до камералки, де взялися складати відомості проб для відправки на аналізи. Ще через дві години в камералці почали з'являтися старші геологи, крім Саші. Техніки-геологи, що документували канали на буровій ділянці, принесли журнали з описаннями. Зайшов і старший геофізик Міша:

– Ходімо до нас, познайомишся з моїми хлопцями.

В геофізичній камеральці сиділо декілька людей, в тому числі інженер-геофізик, як з'ясувалось, чоловік Люди. Він працював перший рік після закінчення інституту, в експедиції займався магнітною зйомкою.

– Тут ще не усі, – повідомив Міша. – Потім познайомишся. Ми працюємо до одинадцятої вечора, потім йдемо вечеряти. У нас тут є гуртожиток, кімната, де живуть неодружені інженери – геологи і геофізики. Там і вечеряємо, а хто не хоче – сімейні або «старі», як старші геологи, сидять вдома. Тобто сплять.

– Я би прийшов до вас вечеряти, та у мене нічого немає. Ви ж, мабуть, скидаєтесь, приносите хто що має.

– Взагалі, так, але потім розберемось. Я за тобою зайду.

Близько одинадцятої він дійсно прийшов, Володя, вже наодинці, сидів у камеральці. Пішли до будинку, який стояв недалеко від володіного. Це місце, де стояли чотири великих щитових будинки, називалось селищем ІТР. Між ним і селищем робітників були розташовані ідальня, контора експедиції і камералка.

Гуртожиток виявився великою кімнатою, площею як дві володіни, тобто займав половину будинку, але не по довжині, а по ширині. Тут стояли три ліжка, тумбочки біля них, а уздовж вікон три стола, зіставлених разом і покритих клейонкою. В кімнаті жили Міша, ще один геофізик та економіст експедиції. Тут же Володя побачив Люду і її чоловіка, який дренчав на гітарі. На столі стояли пляшки узбецьких вин – «Хосілот» і «Боян – Ширей», які привозили з Навої. Крім Люди жінок не було, хоча Володя бачив якихось дівчат у Міши в камералці, але з'ясувалось, що вони були дружинами бурових майстрів і на вечерю не ходили.

– Взагалі-то влітку тут дівчат досить багато, приїдуть на практику з Київського і Старооскольського технікумів, але ми з ними однаково не гуляємо. Звичайно вони товаришують з хлопцями – студентами, які приїздять на практику з інститутів.

Люда спекла пиріг, зустрітий загальним захопленням. Хтось мав огірки, редиску. Міша, коли їздив вночі на каротаж, підстрелив двох зайців, які у світлі фар бігли по дорозі. Зараз його сусіди по гуртожитку готували печеня з зайчатини та картоплі, яку випросили у ідальні.

– А чому буровиків нема? – поцікавився Володя.

– Вони п'ють горілку, а не сухе вино. Взагалі-то у нас сухий закон, Юрій Павлович заборонив шоферам привозити горілку. Але, хто хоче, знаходить. Ми теж іноді п'ємо коньяк, на свята.

Володя вже знав, що Юрій Павлович – це начальник експедиції.

– А старші геологи?

– Вони, переважно, п'ють кефір, якщо він є, звичайно, і лягають спати.

Тут двері в гуртожиток відчинились, і в їх прорізі з'явилося червоне обличчя і руда шевелюра, яка облямовувала лисину. Саша обвів очима присутніх і затримав погляд на столі. Не побачивши горілки, він захлопнув двері.

– Пішов кола робити, – невдоволено сказав Міша. – Зараз бігатиме селищем, шукатиме горілку.

Нарешті хлопці, які готували печеня, внесли доволі великий, принаймні на цебро, закопчений казан. Печеня робили на літній пічці, складеній метрах в п'ятдесяти від будинку. Паливом був саксаул, який привозили машиною з Туркменії. Його покручені стовбури не піддавались сокирі, але розлітались на шматки від удару об камінь.

Усі пожвавішали, почали сідати за стіл. Міша розлив вино в склянки.

– Вип'ємо за нового колегу, за старшого геолога Володю. Ви усі його ще мало знаєте, але у нього вже є успіхи на пошуках родовищ, недарма його до нас прислало керівництво Об'єднання. Сподіваємось, – повернувся він до Володі, – що з твоєю допомогою ми знайдемо родовище в чорних сланцях пустелі Кизилкум.

– Ура, – відповів Володя, усі посміхнулися і випили вино, а Люда, на його подив, навіть заплодувала.

– Не обертатимемо вечерю у виробничі збори, – Міша поліз в казан і наклав собі печеня у великий алюмінієвий полумисок. – Їжте зайців, пийте вино.

Проте розмови увесь час повертались до якихось виробничих питань, про які Володя поки що не знав.

– Краще заспіваймо, – Людин чоловік потягнувся за гітарою.

Тоді в моді були пісні Висоцького, Окуджави, Клячкіна, Розенбаума. Співали і геологічні пісні, «гімн» географів – «Кто бывал в экспедициях, тот поет этот гимн, мы его по традиции называем своим...». Як і в Казахстані, де Володя був на інститутських практиках, тут усі з піднесенням співали «Дом родимый свой у Москвы-реки мы оставили навсегда, чтобы здесь, в степи, встали фабрики, встали новые города...», хоч москвичів серед них не було. Нові міста і селища, дійсно, вставали в пустелі Кизилкум – Учкудук, Зарафшан, Мурунтау, Навої. Пустелю прорізали залізниця, а потім і бетонка, лінії високовольтних електропередач, магістральний водопровід великого діаметру від Амудар'ї.

За вікнами почало світати, вже чотири години, але спати ніхто не хотів. Наспівались, нарозмовлялись, час по домівках. Вмивались, голитись, пити чай, збиратись на ділянки.

ТРУДОВІ БУДНІ

Володі, як старшому геологу на буровій ділянці, були підлеглими дві жінки-інженери, одна з них – дружина начальника експедиції, вона відповідала за документацію керну і складання геологічних розрізів по свердловинах, а інша – неосяжних розмірів, з задишкою, мабуть, хвора на діабет. Вона відповідала за документацію каналів, але завдяки розмірам не могла влізти в каналу, сиділа, переважно, в камеральці і щось писала, час від часу задумливо дивлячись у далечінь. Одного разу хтось з техніків, коли жінка терміново вийшла, схопив листок, на якому вона писала, і вголос прочитав еротичні вірші, присвячені молодому геологу – казаху, якого надіслали працювати в експедицію. Володя не знав про це, тому йому самому доводилось їздити на ділянку, перевіряти документацію каналів, яку робили декілька техніків-геологів. Побіжно він обов'язково дивився керн свердловин, які бурились. Йому підлягали також техніки, відповідальні за документацію керну, опробування і обробку проб, тобто дроблення, розтирання і відправку на аналізи в Ташкент.

Усі працювали добре, але у вільний час з ними бували пригоди: один з техніків, буваючи за межами експедиції, напивався і губив важливі документи, інший – ревнував свою молоду дружину до начальника експедиції. Вона була бухгалтером і кожного місяця їздила разом з начальником в Навої за грошима для зарплати. У цей час технік не знаходив собі місця, приходив до Володі, щоб відпроситись на день і поїхати в Навої спіймати дружину. Володя не дозволяв, бо вважав це дурницею, та і дитину техніку не було куди подіти. Документація

керна у цей час була хтозна якою, а в журналі документації Володя одного разу прочитав вірші: «Дует ветер на дворе, сушатся пеленки, вся любовь – один обман, окромя ребенка». Після повернення дружини, яка була молодою, здоровою жінкою з рум'яними щоками, технік ганявся за нею по селищу, щоб побити.

Володя кожного дня їздив на ділянку, спав після повернення, а о восьмій вечора йшов до камералки, де працював ще чотири години до «вечері». Він відразу ж почав складати розріз уздовж магістральної каналі, яка проходила паралельно профілю свердловин. Поеднавши обидва розрізи – по каналі і свердловинам, він виявив, що на його ділянці розташована вісь антикліналі, тобто випуклої до поверхні крупної складки порід. На північному і південному крилах антикліналі були розташовані потужні пластові тіла амфіболітів, які добре виділялись за даними магнітної зйомки. В ядрі антикліналі, яке було близько двох кілометрів завширшки і ускладнювалось меншими антикліналями, залягала товща чорних кременистих сланців, філітоподібних, тобто слюдистих, кременистих сланців та чорних вапняків і доломітів.

Цей розріз вперше висвітив будову ділянки. Володя побачив, що свердловини бурового профілю розташовані на південному крилі антикліналі, тоді як руда, згідно курсу структур рудних родовищ, який Володя вивчав в інституті, звичайно буває у ядерній частині. Тому у звіті за місяць він виклав отримані результати, надіслав їх в Управління і незабаром отримав дозвіл продовжити буріння на північ по профілю. Через два місяці обидві свердловини, пробурені в склепінні антикліналі, розкрили руду на різній глибині геологічного розрізу. Товщина рудних перетинів була невеликою, десять-двадцять сантиметрів. Але, усе ж таки, руда з вмістом урану в одну-дві десятіх відсотку була вперше розкрита на глибині в сланцях пустелі Кизилкум.

Тут вже були виявлені і освоювались крупні родовища урану в осадових породах крейдового і палеогенового віку – Учкудук, Букінай, Сугрالی, Лявлякан та інші, але руда в давніх сланцях не була відомою, незважаючи на безліч аномалій радіоактивності і проявів вторинних уранових мінералів – ванадатів, фосфатів і карбонатів.

Співробітники Центральної лабораторії в Об'єднанні з'ясували, що експедицією відкрито зовсім новий тип уранових руд. На контактах чорних вуглецевистих сланців з вапняками розташовувались новоутворені породи – скарноїди з мінералами хрому, ванадію, барію, молібдену і урану. Характер процесу свідчив

про неможливість утворення крупних уранових рудних тіл. Але ця мінералізація могла служити джерелом для вторинних окиснених руд урану, ознаки яких зустрічались у зонах дроблення порід у зв'язку з розломами.

Завдяки цим знахідкам підсилювалися роботи в експедиції. Поставили бурити ще три станки, відповідно додалися водовозки, що возили глинистий розчин для буріння свердловин, прийшла ще одна каротажна, збільшився штат геологів і геофізиків. Збудували декілька нових щитових будинків і багато будиночків для робітників. У червні до експедиції приїхали на практику молоді хлопці і дівчата, студенти інститутів і технікумів.

Дивлячись на Володю, почали постійно працювати ввечері в камеральці й інші геологи.

Хоча робота була напруженою, життя в експедиції не було одноманітним. Увесь час траплялись якісь події, переважно неприємні. Причиною цього був контингент робітників, більшу частину якого складали «випускники» таборів ув'язнених, розташованих поблизу міст, що будувались у пустелі. Їх руками будувались ці міста, рудники, заводи. Після звільнення вони йшли в геологічні експедиції, що шукали родовища урану і золота в пустелі Кизилкум.

Іншу частину робітників складали люди, які бажали добре заробити. Буровики, водії водовозок, дробильники проб, прохідники канав працювали відрядно, не зважаючи на час, а крім того мали ще, як усі робітники експедиції, стовідсоткову надбавку до заробітної платні – польові, безводні і районний коефіцієнт. Вони отримували удвічі і утричі більше, ніж інженери і, тим більше, техніки. Більшу частину робітників, що раніше не відбували покарання в таборах, складали казанські татари, які добре приживались в Узбекистані завдяки близькості мов і звичаїв.

Одна з неприємних подій була пов'язана з молодими хлопцями, учнями Ферганського професійно – технічного училища, які проходили в експедиції бурову практику. Вони швидко влились до колективу буровиків. Вечорами, після роботи, хлопці відпочивали, тобто пили горілку, якщо вдавалось дістати. Після полуночі, коли горілка скінчалася, іноді виникали бійки. Цього разу молоді буровики, бажаючи показати, які вони «круті», причепилися до вже немолодого колишнього в'язня, високого, страшного на вигляд, як Дракула, зі шрамами на обличчі. Пацани прийнялись його нещадно бити, але він вирвався, побіг і зачинився у своєму будиночку, подібному, скоріше на будку, ніж на житло. Після

погроз, пересипаних матом, практиканти почали ламати фанерні двері. Зляканий Дракула зрозумів, що його уб'ють, схопив великий кухонний ніж і навмання вдарив ним крізь фанеру. Ніж точно попав у живіт одному з нападників. Тут пацани протверезили і побігли до начальника експедиції, щоб терміново відвезти пораненого у лікарню. Найближча була у селищі газовиків Газлі, сто або навіть більше кілометрів від експедиції по битій дорозі через пустелю. За кермо ГАЗ-69 сів сам Юрій Павлович, їхали декілька годин і зранку поранений був вже на місці.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/naslunga_vlad/v-ter-chasu

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)